

LIKE MULIGHETER FOR ALLE I EN GRØNNERE KOMMUNE

FOR MENNESKER OG MILJØ

KOMMUNEVALGPROGRAM 2019-2023 MILJØPARTIET DE GRØNNE
SARPSBORG

INNHOLDSFORTEGNELSE

INNHOLDSFORTEGNELSE	2
DE GRØNNE I SARPSBORG	3
HVORDAN SKAL VI BYGGE OG BO?	4
HVORDAN SKAL VI SKAPE, DELE OG VOKSE?	5
GRØNT NÆRINGS LIV	5
ARBEID FOR ALLE	6
DELING OG GJENBRUK	6
LANDBRUK OG JORDBRUK	6
HVORDAN SKAL VI GJØRE NATUREN OG DYRELIVET RIKERE?	7
VANNET VÅRT	7
SKOGBRUK, VERN OG RESTURERING	8
DYRELIVET OG DYREVELFERD	9
HVORDAN SKAL VI LÆRE, LEKE OG UTVIKLE HELHETLIGE MENNESKER?	9
BARNEHAGEN	9
GRUNNSKOLEN	10
HVORDAN SKAL VI REISE OG FERDES?	11
VEI, BIL, TRANSPORT OG KOLLEKTIV	12
HVORDAN SKAL VI TA VARE PÅ HVERANDRE?	13
INKLUDERENDE SAMFUNN LIV	13
LAVTERS KILTILBUD:	14
HELSE	14
ELDREOMSORG	15
KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV	16
KUNST OG KULTURMINNEVERN	17
HVORDAN SKAL VI GJØRE KOMMUNENS DRIFT GRØNNERE?	18
KLIMATILTAK	18
MINDRE STØY OG RENERE LUFT	18
SMARTERE ENERGI- OG KRAFTPOLITIKK	19
SMARTERE AVFALLSREDUKSJON	19
VANN OG AVLØP	20
INNKJØPS- OG ANBUDSPROSESSER	20
BEREDSKAPSEVNE	21

DE GRØNNE I SARPSBORG

Miljøpartiet De Grønne sitt mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Der betyr at Velferd og livskvalitet må utvikles innenfor økosystemenes tålegrenser og med hensyn til mennesker, natur og fremtidige generasjoner.

De grønne vil ha levende lokalsamfunn der færre er ensomme og vi lett kan være i aktivitet med venner og familie. Barn og unge skal leke trygt ute og gå eller sykle til skolen i frisk luft. Ungdommen skal slippe prestasjons- og kjøpepress. Vi skal fortsatt kunne gå tur i mangfoldig natur – i skog og ved hav og vann. Dyra i havet skal ikke kveles av plast. Vi vil at Sarpsborg skal være en aktiv del av et Norge som kjemper mot klimaendringer. Det skal være enklest og billigst å velge miljøvennlig, uansett hvor du bor – i sentrum, naturnært eller i tettsteder rundt om i kommunen.

Kommunen har ansvaret for viktige deler av vårt nærmiljø, som barnehager, grunnskole, eldreomsorg, lokalt kulturliv, boligpolitikk og arealforvaltning. Kommunen skal også legge til rette for et bærekraftig og fremtidsretta arbeids- og næringsliv.

De Grønne har hatt sin første periode i Sarpsborg bystyre, etter et historisk valg. Arbeidet er ikke ferdig. Vi ser frem til en ny periode der vi i enda større grad skal få sette agenda. De Grønne vil skape et samfunn hvor vi har gode liv uten at vi ødelegger for andre.

MILJØPARTIET DE GRØNNES VERDIER

Gjennom vår politikk vil De Grønne verne om verdiene livskvalitet, nyskaping og fellesskap. Vi viser politisk mot og gjennomfører uredde politikken vi har gått til valg på - ved å være ærlige og tydelige vil vi beholde troverdighet blant våre velgere.

I SARPSBORG VIL VI SKAPE OG ARBEIDE FOR:

- AT KLIMA- OG MILJØHENSYN SKAL VÆRE EN DEL AV ALLE POLITIKKOMRÅDER
- EN HELHETLIG HELSEPOLITIKK SOM LEGGER VEKT PÅ FOLKEHELSE OG FOREBYGGING
- EN SKOLE MED ROM FOR ALLE, DER ALLE KAN TRIVES OG UTVIKLE SEG OG HVOR PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG FÅR STØRRE STATUS
- AT ALLE BARN OG UNGE HAR TRYGG GANG- OG SYKKELVEI TIL SKOLE
- VI SKAL BEVARE GREDESKOLENE
- ET MANGFOLDIG OG INKLUDERENDE KULTUR- OG ARBEIDSLIV
- ET SARPSBORG MED MANGE GRØNNE LUNGER, LEVENDE LANDBRUK OG STORT BIOLOGISK MANGFOLD
- EN BY HVOR TILBUD OG ARBEIDSPASSER ER INNEN GÅ, - SYKKEL ELLER KOLLEKTIVREKKEVIDDE

HVORDAN SKAL VI BYGGE OG BO?

Vi vil ha et tydelig, grønt avtrykk på hvordan vi videreutvikler og tar vare på kommunen vår. Det skal være rom for at alle skal trives og at historie og tradisjon ivaretas. Vi vil bygge kommunen rundt grønne arealer og tryggere nærmiljø.

De Grønne ønsker en utvikling som er i tråd med FNs 17 bærekraftsmål. Da må vi redusere fattigdom, legge til rette for trygg oppvekst, jobbe for økt biologisk mangfold og redusere Sarpsborgsamfunnets totale klimagassutslipp. Derfor er det nødvendig at vi har en utvikling i vår kommune som bør ha høye mål for boligvekst i sentrum.

Alle har rett til et sted å bo, enten de vil leie eller eie. Vi trenger en blanding av ulike typer boliger – like mangfoldig som mennesker som bor i dem. Kommunen kan gjøre egne prosjekter, den kan stille krav til utbyggere og gjøre det enklere å bygge mer bærekraftig ved å lette veien gjennom byråkratiet. Sarpsborg trenger et livskraftig sentrum, med flere boenheter som barnefamilier og enslige også har råd til. Samtidig ønsker vi flere butikker drevet av lokale aktører som sørger for et større mangfold og at verdiskapning holder seg i byen. Vi ønsker ikke flere desentraliserte kjøpesentre som legger opp til bilavhengighet. Kommunen vår er mye mer enn sentrum, og det må være enkelt å komme seg bilfritt til og fra grendene rundt sentrum og bykjernen.

VI VIL:

- Ruste opp belastede boområder, med fokus på lokal tilhørighet og medvirkning, bedre livskvalitet og bedre levekår
- Gi boligutviklere gode rammer for bærekraftig utvikling av sentrum, slik at flere får muligheter til å bosette seg sentrumsnært
- Bygge flere sosialboliger i kommunen
- Legge til rette for non-profit boligstiftelser som et alternativ til det private leiemarkedet
- Legge bedre til rette for å kunne utvikle grønne tak og urbant landbruk i sentrumsområder
- Bruke utbyggingsavtale slik at private utbyggere i større grad bidrar til omkringliggende grønnstruktur når tomter bygges ut
- All nybygg og renovasjon skal bidra til energiproduksjon eksempelvis via solceller på kommunale bygg
- At alle byggeprosesser og bygninger skal være svanemerket og BREEAM Nor sertifisert med minstestandard excellent eller tilsvarende
- Få kommunens første Breaam-Nor Outstanding bygg innen 2023
- At all bygging og renovasjon bør ha fokus på å skape trivsel og god psykisk helse gjennom grøntområder og estetikk
- At all bygging skal ta hensyn til viktige naturområder, landbruksarealer og skogsområder med høg bonitet

- Ha mer fokus på bærekraftig og miljøbevisst avfallshåndtering ved nybygg og renovasjons arbeid
- At all form for avfallshåndtering i sentrum og distriktene bør forbedres med økt tilgjengelighet
- Avfall som private skal leverer avfall kostnadsfritt ved Gatedalen miljøanlegg
- At kommunen skal bevare og utvikle bygdesentrum. Primært tilbud som skole, fritidsklubb og sykehjem bør opprettholdes og videreutvikles
- Gjøre det enklere og stille rimelige kommunale tomter til disponering for personer som ønsker å starte prosjekter med mini-hus, økolandsbyer og andre alternative boformer som har et lavt karbon- og ressursforbruk
- Ta vare på verneverdige bygg og historiske bygg
- Gjøre det enklere å bruke midlertidig tomme bygg til ulike aktiviteter, og øke transformasjon og nybruk av eldre bygninger

HVORDAN SKAL VI SKAPE, DELE OG VOKSE?

GRØNT NÆRINGS LIV

Et av våre viktigste mål er å beskytte og fremme sentrumsnæringsvirksomhet. Vi vil styrke næringsveiene som gir gode arbeidsplasser og bidrar til det grønne skiftet. Vi vil satse på innovasjon og nye ideer og jobbe for mindre forbruk og mer deling.

Vi vil løfte næringsveier, produkter og tjenester som bidrar til det grønne skiftet og øker livskvaliteten uten å skade økosystemet. Det er viktig å skape flere arbeidsplasser lokalt. Et hovedprinsipp er å styrke næringslivet i sentrumsområdene og gjøre det attraktivt å drive butikk der folk oppholder seg.

VI VIL:

- Styrke ISarpsborg
- Ha en helhetlig og ambisiøs plan på sentrumsutvikling
- Styrke bykraftsamarbeidet
- Utvikle Sarpsborg som en grønn turistdestinasjon
- Tilrettelegge for mer aktivitet i sentrum
- At det skal være attraktivt og enkelt å starte virksomheter og prøve ut ideer. Og legge til rette for grønne næringer og etablering av gründerparker
- Utvikle tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, oppstartsmiljøer og lokale bedrifter
- At kommunen skal være en forutsigbar og viktig part i det grønne skifte
- Støtte opp om lokale produsenter og lokalt næringsliv

ARBEID FOR ALLE

Et inkluderende samfunn krever aktiv fattigdomsbekjempelse og et sterkt sosialt sikkerhetsnett. Det er viktig at arbeidslivet er for alle som har arbeidsvilje og –evne, uavhengig av sykdomshistorikk, migrasjonshistorie og funksjonsgrad. Vi vil legge bedre til rette for bidrag til felleskapet gjennom frivillig arbeid.

Vi vil gi folk mer fritid, men samtidig sikre at alle har en inntekt som gir dem muligheten til gode liv, og meningsfulle arbeidsmuligheter. Vi vil samarbeide med frivillige og ideelle aktører for å skaffe flere sommerjobber til ungdom.

VI VIL:

- Fjerne ufrivillig deltid i kommunen
- Kreve at offentlige tilbydere tar i bruk nye og skjerpede standardkontrakter
- At Sarpsborg kommune skal sikre arbeid for alle
- Utrede en prøveordning for borgerlønn
- Øke antall læreplasser i egen ordinær virksomhet
- Etablere og utlyse flere sommerjobber til ungdom
- Gjøre et prøveprosjekt med 6-timers arbeidsdag i kommunale virksomheter

DELING OG GJENBRUK

Mye av det som erstattes eller kastes i dag har potensiale for å brukes lengre og om igjen. Derfor ønsker vi å stimulere til byttinger, deleordninger og utstyrssentraler i lokalmiljøene.

VI VIL:

- Sikrer at utstyr kommunen skal kvitte seg med kommer andre til gode gjennom gjenbruk
- Støtte nyetablerte bedrifter som har fokus på gjenbruk og vedlikehold
- Etablere en delestasjon i hver kommunedel
- Innføre gratis leie av kommunale lokaler til ikke-kommersielle bytte- og bruktmarkeder og reparasjonsverksteder for sykler, klær og redskaper

LANDBRUK OG JORDBRUK

Landbruket spiller en viktig rolle i det grønne skiftet. Sarpsborg skal være en pioner for bærekraftig landbruk der god dyrevelferd, høy kvalitet og miljøvennlig ressursbruk prioriteres, og hvor vi bruker kommunens unike arealsammensetning som en mulighet til å fremme både ruralt og urbant landbruk. For å bidra til et grønnere jordbruk bør kommunen gå foran og støtte lokale produsenter.

Vi vil vi beskytte matjorda i kommunen mot nedbygging og legge til rette for at beiteområder og kulturlandskap utnyttes bedre, noe som også er viktig for økt arts mangfold. Vi vil legge til rette for lokal matproduksjon gjennom kolonihager og parsellhager, dyrking på tak, vegger og andre mulige steder.

VI VIL:

- Påvirke kommunale virksomheter til å kjøpe inn mer lokal mat
- Støtte etablering av andelslandbruk gjennom å garantere at kommunen kjøper et visst antall andeler
- Kjøpe tjenester fra bønder som vil gi tilbud innen omsorg, rehabilitering og undervisning
- Øke selvforsyningsgraden
- Stimulere til at det arrangeres flere fagdager om jord
- Påvirke nasjonalt og regionalt for å øke lagerkapasiteten for korn
- Etablere et regionalt matkultursenter i Sarpsborg
- Sikre skjøtsel av de mest artsrike og verdifulle kulturlandskapene
- Redusere bruk av plantevernmidler i samarbeid med landbruket
- Kreve ikke-kjemisk bekjemping av "ugress" i kommunal regi
- Støtte ulike tiltak for å legge til rette for beitebruk i kommunen
- Sikre at driveplikten blir opprettholdt
- Støtte opp om hydroponisk og aquaponisk dyrking
- Øke satsningen på urbant landbruk

HVORDAN SKAL VI GJØRE NATUREN OG DYRELIVET RIKERE?

Det milde klimaet, de dype skogene og den fruktbare jorda bidrar til et mangfoldig dyre- og planteliv. Vi vil verne det vi har og hindre at mer går tapt, samtidig som vi restaurerer og gjenetablerer viktige naturtyper. De Grønne skal være dyrenes beskytter og sikre at alle skapninger har det bra.

VANNET VÅRT

Hensyn til rent vann og vannkvalitet skal alltid gå foran økonomiske interesser. Elva, innsjøene og havet skal være ren og tilgjengelig for alle som vil bade, padle, seile og fiske. Derfor vil vi prioritere høyt å beskytte naturkvalitetene og bevare fiskebestandene. Vi vil at Sarpsborg skal være en i foregangskommune i kampen mot plastforsøpling i vannet.

VI VIL:

- Prioritere å åpne bekker og vassdrag i arbeidet med reguleringsplaner

- Styrke arbeidet med å rydde og vedlikeholde vassdragene og strandsonen
- Ta vare på gytebekkene
- Etablere marine nyttehager i tilknytning til Ullerøy leirskole
- Øke innsatsen for å bedre vannkvaliteten i Tunevannet
- At flere badeplasser og småbåthavner skal miljøsertifiseres med blått flagg

SKOGBRUK, VERN OG RESTURERING

Vi vil ha en bærekraftig skogforvaltning. For å verne naturopplevelser og biotoper ønsker vi å fremme plukkhogst, samt sørge for mer effektiv bruk av trevirke og andre råvarer fra naturen. Vi vil verne flere områder av marka for skogbruk og menneskelige inngrep. I tillegg er det viktig å sikre et godt samspill mellom jordbruk og skogbruk gjennom dialog og møtepunkter.

Hensynet til natur, dyreliv og opplevelsesverdier skal alltid prioriteres foran økonomiske interesser i forvaltningen av markaområdene.

De Grønne i Sarpsborg vil fortsette kampen for restaureringen av tapt natur. Vi vil bruke urbane arealer for å legge bedre til rette for pollinerende insekter, og utvikle beplantningsplaner for å øke antallet nyttevekster som frukttrær og bærbusker og bie- og humlevennlige planter.

VI VIL:

- Hindre at flere rødlistede arter forsvinner fra Sarpsborgsregionen
- Etablere en juridisk bindende markagrense
- Jobbe for å få en oppdatert kartlegging av det biologiske mangfoldet i Sarpsborg
- Hindre spredning av svartelistede arter
- Bevare Kalnesskogen som et friluftsområde
- Etablere og sikre skjøtsel av blomsterenger, slåtteenger og tørrbakker
- Forby kantslått til etter blomstringstiden
- Motivere privatpersoner, bønder og grunneiere til å ta vare på biologisk mangfold og til å ha insektvennlige planter på privat grunn
- Legge til rette for naturaktiviteter for publikum i vernede områder for å lære mer om vern og det som vernes
- Ta vare på områder som har preg av gammelskog
- Etablere gode møtepunkter mellom skogbruk, landbruk og kommune

DYRELIVET OG DYREVELFERD

Hensynet til dyrenes interesser blir nesten alltid glemt og nedprioritert. De Grønne er dyrenes stemme. Vi vil bevare og reparere leveområdene for ville dyr, og ha en dyrevelferdspolitik som der husdyr og kjæledyr behandles på en respektfull måte.

Det biologiske mangfoldet globalt er mer enn halvert siden 1970. Hovedårsak er ødeleggelse av areal, spredning av miljøgifter og klimaendringer. De grønne vil snu denne trenden.

VI VIL:

- At kommunen skal arbeide offensivt og systematisk for å bevare og øke det biologiske mangfoldet
- Sette dyrevelferdsmessige hensyn som forpliktelse i kommunale innkjøpsprosesser
- Støtte bønder som satser på dyrevelferd utover minimumskravene
- Forby utleie av kommunal grunn til sirkus med ville eller eksotiske dyr
- Si nei til all jakt på fredede rovdyr i Sarpsborg kommune
- Etablere flere viltpassasjer, for å binde sammen leveområdene til dyrene
- Støtte opp om bybi-prosjekter
- Utrede tiltak for forebygging av lysforurensning

HVORDAN SKAL VI LÆRE, LEKE OG UTVIKLE HELHETLIGE MENNESKER?

De Grønne vil ha et levende lokalsamfunn der det er godt å vokse opp. Barnehagen skal være med på å legge grunnlaget for språk, deltakelse og livslang læring. Skolen skal gi alle muligheten til å delta i ett inkluderende fellesskap med livsmestring, læringsglede, vekt på estetiske og praktiske fag, kritisk tenkning og evne til kreativ problemløsning. De Grønne ønsker at skolen skal være en engasjerende læringsarena for elevene og en attraktiv arbeidsplass for kompetente lærere. Det er avgjørende med høy voksentetthet og tverrfaglig kompetanse inn i grunnskolen.

BARNEHAGEN

Alle barn i barnehage skal ha et godt barnehageliv. Det inkluderer en hverdag hvor voksne gjenkjenner og dekker barns behov for omsorg, trygghet og inkludering. Det fordrer at barnehagen har tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre sitt mandat – og til å ta det et skritt videre inn i en grønn fremtid. Barnehagene må ha rom for

kompetanseutvikling. Alle barn i Sarpsborgs barnehager bør være godt kjent med natur og dyreliv i nærmiljøet.

VI VIL:

- Sikre at barnehager har tilgang til varierte utearealer som bidrar til fri lek, natur- og kulturopplevelser
- Bevare gratis kjernetid (fra kl. 10-14) i alle barnehager for lavtlønnede familier
- Ha rullende barnehageinntak, og sikre barn plass i en barnehage nærmest hjemmet
- Oppfylle bemanningsnorm og ha høyere norm for større pedagogtetthet i barnehagene
- Arbeide for at alle skoler og barnehager i Sarpsborg skal få "Grønt Flagg" – sertifisering
- Sikre lokalmiljøer der det er trygt å gå og sykle til barnehage, skole, fritidsaktiviteter og grøntområder
- Arbeide for at alle barnehager får egen tilgang til parseller i nærområder
- Styrke samarbeid mellom PP-tjenesten og barnehagene
- Styrke overgangsordningene mellom barnehage og skole

GRUNNSKOLEN

Elevene skal oppleve en skole som fremmer likeverd, bekjemper alle former for diskriminering og støtter elever i å bli selvstendige, informerte og ansvarlige deltakere i samfunnet. Skolen skal være et trygt og inkluderende miljø med de beste muligheter for å lære. Vi vil ha fokus på respekt for naturen og vilje til å ta vare på miljøet for et bærekraftig samfunn. Derfor er det viktig å støtte skolens tverrfaglige arbeid rundt folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, samt bærekraftig utvikling. I tillegg skal skolen være relevant for dagens og fremtidens arbeidsmarked. Det innebærer å stimulere kreativitet, innovasjon, samt opplæring i programmering i skolen. Fremtidens arbeidsmarked er også i økende grad internasjonalt rettet og språkkompetanse er viktig. Skolefritidsordningen (SFO) skal gi barna god omsorg og legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter. De Grønne vil legge til rette for mindre ensidige krav til målstyring og testing og rapportering. Dette fører til pugging, overfladisk læring og hindrer skolene i å ivareta hele samfunnsoppdraget sitt.

VI VIL:

- Sikre at det er sosialfaglige medarbeidere og spesialpedagoger på alle barneskoler
- Bidra til etterutdanning innen relasjonskompetanse og sosialpedagogisk kompetanse
- Sikre pilotprosjekt med leksefri skole
- At alle skal ha en trygg skolevei

- Gi elever fra og med 5. Klasse større mulighet til valgfag med praktiske og estetiske fag
- Arbeide for at alle skoler i Sarpsborg skal få ”Grønt Flagg” – sertifisering
- Gi praktiske emner og utflukter i naturen en større plass i hele grunnskolen
- Arbeide for at alle grunnskoler får egen skolehage eller tilgang til parseller i nærområder, og integrere dyrking av mat i opplæringen
- Ikke øke timetallet per dag i skolen
- Bevare grendeskolene og styrke skolens rolle som nærmiljøanlegg
- Ivareta barn og unges fritidstilbud i Sarpsborg
- Sikre gratis skolemat, frukt og grønt, basert på kortreiste, økologiske råvarer
- Styrke rådgivnings- og helsetjenesten i skolen, samt styrke det tverrfaglige samarbeidet mellom skolene og de andre tjenestene i kommunen
- Styrke samarbeid mellom PP-tjenesten og skole
- Sikre gode kartleggingsrutiner av nyankomne elevers fag- og språkferdigheter på grunnskolenivå for å sikre god tilpasset opplæring
- Styrke overgangsordningene mellom barnehage og skole, barneskole og ungdomsskole, og ungdomsskole og videregående skole
- At lærere i samarbeid med elevene bør utforme mobilregler
- Sikre prisreduksjon på SFO for barn fra lavinntektsfamilier
- Sikre at skolehelsetjenesten har tilstedeværelse minst tre dager i uka på alle skoler
- Øke bruken av andre skolearenaer, gjennom å utvide samarbeid mellom bondegårder, sykehjem og andre arenaer

HVORDAN SKAL VI REISE OG FERDES?

All vekst i persontrafikken skal skje med kollektivtransport, sykling og gåing. Dette stiller strenge krav til politikken. Den beste mobilitetsstrategien er å redusere transportbehovet gjennom god arealplanlegging. Samferdselspolitikken må bygge opp under å gjøre transporthverdagen enklest mulig for folk flest.

Vi ønsker å legge bedre til rette for fotgjengere, rullestolbrukere og sykklistere i Sarpsborg.

Elsykkelens inntog har nå gjort behovet for gode sykkelveier ekstra stort og akutt. Derfor blir bygging og tilpasning av gang- og sykkelveier svært viktig i kommende periode. Vi vil jobbe for å prioritere investeringer i sykkelveier i bypakka.

VI VIL:

- Være pådrivere for å oppfylle krav om universell utforming
- Bygge trygge sammenhengende gang- og sykkelforbindelser på tvers av hele kommunen
- Jobbe for å realisere sykkelekspressvei til Kalnes

- Sørge for at gang- og sykkelveinettet vedlikeholdes, brøytes, feies og gjøres mest mulig attraktivt for bruk året rundt
- Videreføre etablerte støtteordning for sykling i arbeidsøyemed
- Gjøre alle kommunale arbeidsplasser sykkelvennlige, med sykkelparkering, ladeinfrastruktur til elsykler, og garderobe og dusjanlegg
- Etablere låsbare sykkelbokser ved innfartsparkering, hvor det også er plass til varer o.l
- Etablere reparasjons- og vaskefasiliteter for sykkel ved sentrale sykkelparkeringsplasser
- Etablerer elsykkelutleie i Sarpsborg for langtid og korttidsleie
- Bygge elsykkel-parkeringsplasser med lademuligheter
- Ha elsykler og eltransportesykler til bruk i tjenestereiser tilgjengelige på alle kommunens arbeidsplasser

VEI, BIL, TRANSPORT OG KOLLEKTIV

Veitrafikken er en av de viktigste kildene til klimagassutslipp. De Grønne vil i større grad prioritere myke trafikanter, syklister og kollektivreisende slik at vi får en mer sosial, effektiv og sunn mobilitet.

Kommunen trenger et moderne og utslippsfritt transportsystem med fokus på sikkerhet og godt vedlikehold. For mange er det enklest og raskest å gå eller sykle, mens andre er avhengige av biltransport. Da må det bli lettere å velge elbil. Da må vi øke antallet ladestasjoner i kommunen og legge til rette for at private aktører investerer i ladeinfrastruktur. Vi ønsker en offensiv satsing for å fremme bildeling og samkjøring.

Vi vil prioritere å vedlikeholde veiene vi allerede har før det bygges nye og ta igjen vedlikeholdsetterslepet. Vi vil unngå kapasitets- og trafikkøkende prosjekter, men prioritere viktige hovedferdselsårer. Vi vil prioritere og synliggjøre parkeringshusene rundt Sarpsborg sentrum fremfor gateparkering midt i sentrum.

VI VIL:

- At alt videre arbeid med InterCity i Sarpsborg kommune må avvente en utredning av alternativer og en samlet plan for godstrafikk, utlandstrafikk og lokaltrafikk
- Ha lave priser i kollektivtrafikken, samt økende satsing på sykkel og gange
- Prioritere å utbedre eksisterende veinett fremfor nye veianlegg
- Ta initiativ til et prøveprosjekt der man blir belønnet for å reise kollektivt
- Lage en sammenhengende ladeinfrastruktur for el-busser i hele kommunen
- Jobbe for bedre støyskjerming mot E6

- Gjeninnføre forbudet mot motorbårer på Tunevannet
- Sørge for at kommunens parkeringsplasser har ladepunkter tilsvarende minimum 30 prosent av totalt antall parkeringsplasser
- Sørge for å etablere flere boligsoneparkingsplasser har ladepunkter
- Sørge for at alle reserverte parkeringsplasser for kommunale virksomheter skal ha ladepunkter
- Gi fritak for bompenger for tunge kjøretøy som går på elektrisitet eller hydrogen fram til 2025
- Redusere salting av veier
- Etablere gode innfartsparkeringer ved viktige knutepunkter
- Stille krav i reguleringsplaner om at alle p-plasser tilrettelegges for lading
- Etablere dedikerte parkeringsplasser for bildeling
- Innføre krav om at parkeringsplasser også må ha småparker
- Differensiere på pris mellom parkeringshus og gateparkering, ved at parkeringshus skal være rimeligere enn gateparkering

HVORDAN SKAL VI TA VARE PÅ HVERANDRE?

INKLUDERENDE SAMFUNNSLIV

De Grønne anser mangfold som betingelse for et fritt og livskraftig samfunn. Derfor er vi opptatt av at utsatte grupper skal bli møtt med respekt av sine medborgere og i det offentlige systemet.

Vi vil føre en ansvarlig og solidarisk innvandringspolitikk, og en nytenkende integreringspolitikk. God integrering gir viktige ressurser og impulser til samfunnet, det bidrar til å skape gode bomiljøer og hindrer radikaliserings.

VI VIL:

- At alle i Sarpsborg skal få dekket grunnleggende menneskelige behov
- Legge FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne til grunn for vår politikk
- Forbedre BPA tilbudet i kommunen
- At kommunen skal være en aktiv støttespiller for aktører som tilbyr jobbmuligheter for mennesker i utsatte situasjoner, som rusavhengige og mennesker med sammensatte helseproblemer
- At kommunen skal være en ja-kommune når forespørsler kommer om bosetting av flyktninger
- Redusere kjøpe- og innkjøpspresset gjennom å skape flere reklamefrie soner i byen, samt forbud mot retusjerte reklame som inneholder urealistiske kroppsidealer

- Styrke frivilligsentralen
- Vi vil sikre at frivilligheten har tilgang til tilfredsstillende lokaler
- Sikre et mangfold av frivillighet og offentlige kulturaktiviteter rettet mot barn og unge

LAVTERSKELTILBUD:

Mye av det viktigste forebyggingsarbeidet gjøres utenfor skolene. Vi vil støtte lavterskelarenaer og andre arenaer hvor barn og unge får muligheter til å bli utfordret, tatt på alvor og oppnå sosiale relasjoner. Vi ønsker å bruke sterke, unge stemmer blant influencere som ressurser i større grad og forsøke å inkludere dem i fagråd, komiteer og utvalg.

VI VIL:

- Styrke helsestasjonene med flere stillinger
- Utvide tilbudet til Helsestasjon for ungdom
- Styrke samarbeidet for alle som har med barn og ungdom å gjøre
- Styrke foreldreveiledningskurs
- Styrke jordmortjenesten ved familiesenterne
- At alle førstegangsfødende får tilbud om jordmor hjem etter fødsel
- Ha et særlig fokus på å gi pårørende til rusavhengige hjelp og støtte
- Styrke frivilligheten med sikte på å kunne hjelpe mennesker til å komme videre i arbeidsrettet aktivitet etter gjennomført avrusning

HELSE

Kosthold, fysisk aktivitet, søvn, trivsel og kultur er av avgjørende betydning for god folkehelse.

Psykisk uhelse er en stor samfunnsutfordring. Derfor ønsker vi tidenes løft for mental helse i Sarpsborg. Det er besparende for både mennesker og økonomi å løse problemene før de oppstår.

Grunnlaget for god psykisk helse legges med bygging av gode relasjoner, godt kosthold, fysisk aktivitet og god søvnhygiene. Vi vil hjelpe barn og unge helt fra starten av livet til å bli trygge og selvstendige mennesker.

Vi vil styrke kompetansen om vold og overgrep blant alle som jobber med barn og ungdom, og sikre at skolene har gode rutiner for systematisk arbeid i bekjempelse av diskriminering, mobbing og hatprat.

VI VIL:

- Redusere ventetiden for mennesker med behov for psykisk helsehjelp
- Tilby selvmordsforebyggende kurs til alle som jobber med barn og ungdom i kommunen
- Reetablere Frisklivssentralen
- Styrke avlastningstilbud for foreldre med spesielle behov
- Etablere folkekjøkken
- Innføre et fast vegetarisk og vegansk tilbud i alle kommunale institusjoner og kantiner
- Øke andelen av norsk og økologisk mat og drikke i kommunale institusjoner og kantiner
- Tilby minst fire næringsrike måltider daglig til pasienter og beboere som er underlagt kommunal omsorg
- Styrke den ernæringsfaglige kompetansen i barnehager, sykehjem og andre institusjoner

ELDREOMSORG

Vi vil prioritere å utvikle hjemmebaserte tjenester. Samtidig ønsker vi høy kvalitet i omsorgsboligene, med helseteknologi for å trygge og hjelpe beboerne. Derfor vil vi intensivere utrulling av velferdsteknologi. Vårt mål er at Sarpsborg kommunes innbyggere skal ha en verdig alderdom. Når arbeidslivet tar slutt og de fysiske anstrengelsene gradvis må begrenses så blir kunstnerisk, åndelig og mental stimuli stadig viktigere.

VI VIL:

- Sikre at eldre i alle kommunedeler har et aktivitetstilbud
- Legger til rette for frisk luft ute og bruk av nærnatur
- Sikre at eldre kan bo hjemme så lenge de selv ønsker, og øke satsningen på hjemmebaserte tjenester ytterligere
- Arbeide for at alle eldre i omsorgs- og sykehjem får opprettholde sine hobbyer og fritidssysler
- At sykehjem og institusjoner skal samarbeide med barnehager og skoler i nærmiljøet. Særlig med videregående elever som har utdanningsvalg innen helse og omsorg
- Sikre at alle institusjoner har tilbud som legger til rette for sang, musikk, kultur og kontakt med dyr
- Arbeide for at alle eldre i omsorgs- og sykehjem skaper gode og hyggelige rammer rundt måltider
- Utvikle fagteam for lindrende omsorg for alvorlig syke og døende i eget hjem

- Sikre nok fysioterapeuter til kommunens helsetjenester

KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV

De Grønne vil være pådrivere for at Sarpsborg fremdeles skal ha et rikt og variert kultur- og idrettstilbud, og at byen skal være et attraktivt sted å bo og virke for kunstnere og kulturarbeidere. Lokal kulturpolitikk trenger en god balanse mellom profesjonalitet og frivillighet. Barn og unge trenger en mulighet til å vokse opp som skapende, lekende og aktive fremtidsborgere.

Våre viktigste prinsipper for idrettspolitik er å inkludere flest mulig, hindre frafall, sikre bredde, bygge anlegg for flest mulig, utnytte anleggene på best mulig måte, redusere transport i forbindelse med idrettsaktivitet og styrke mangfoldet i aktivitetstilbudet.

E-sport er en av de største kultur-, idretts- og fritidsaktivitetene blant unge og gamle og fortjener å bli sett. Vi vil stimulere til at både de som gamer for moro skyld og de som vil hevde seg internasjonalt kan få en arena.

Kultur, idrett og friluftsliv er folkehelse.

VI VIL:

- At alle skal ha et godt bibliotektilbud uavhengig av hvor man bor i kommunen
- Ivareta Sarpsborg som korpsbyen
- At barn i lavinntektsfamilier skal sikres muligheten for deltagelse og det skal legges bedre til rette for barn med funksjonsnedsettelse
- Videreutvikle Sarpsborg kommune sine kulturinstitusjoner
- Gå inn for at kommunale bygg skal kunne omdisponeres til kunsthus og miljøer med gratis subsidierte arbeidslokaler
- Etablere og vedlikeholde nye områder for uorganiserte aktiviteter
- Bedre tilgjengeligheten til kommunale anlegg
- Realisere dumpa aktivitetspark
- Stille krav om en miljøvennlig profil for tildeling av kommunens midler
- Forby gummigranulat på alle fremtidige kunstgressbaner og sikre oppsamling på eksisterende anlegg
- Tilrettelegge for brettspill og andre aktiviteter i St.Marie plass
- Lage et prosjekt for tilbringerbusser med avgang etter skoletid fra skolen til idrettsanleggene, og tilbake til kollektivknutepunktene etter trening
- Registrere stengsler til hinder for adkomst til grøntområder og skog
- Stille krav om en miljøvennlig profil for tildeling av kommunens midler
- Åpne rådhuscafeen for besøkende i kulås på helgene

KUNST OG KULTURMINNEVERN

Vi vil sikre tilgang på gode lokaler for både produksjon og visning. Vi ønsker å gi tilbud som svarer til de unges ønsker innen visuell kunstutøvelse gjennom tilbudet i kulturskolen og på ungdomskubbene, samt gjennom støttemidler som kan løfte fram prosjekter som satser på kunst på barn og unges egne premisser.

Kunstnere er blant yrkesgruppene i Norge med lavest gjennomsnittsinntekt. Mange arbeider innenfor uttrykk som har små muligheter til å bli kommersielt bærekraftige, men som likevel er svært viktige for mangfoldet i det totale publikumstilbudet. Kommunen må derfor støtte opp om lokale kunstnere.

Vi vil at Sarpsborg har et sterkt vern av kulturminner og kulturarv. Vi vil legge til rette for at verneverdige bygninger tas i bruk på en fornuftig og ikke-ødeleggende måte, og vil restaurere verneverdige kommunale bygg i tråd med antikvariske prinsipper. Videre vil vi styrke registreringen av verneverdige bygg, bygningsmiljøer og parkanlegg i hele kommunen. Vi vil ha økte bevilgninger til museene våre, men med økt undervisningsmessig tilrettelegging for barn og unge som et premiss.

VI VIL:

- Kjøpe inn mer kunst fra lokale kunstnere
- At Bukkenes skal bli Sarpsborg første Kystledhytte
- Utvikle Landeparken som en kulturarena
- Etablere et regionalt pilegrimssenter i kommunen
- Etablere Artist in Residence i tilknytning til Borgarsyssel museum
- Engasjere flere lokale kunstnere i programmeringen av Den kulturelle skolesekken
- Restaurere verneverdige kommunale bygg i tråd med antikvariske prinsipper
- Støtte opp om for kulturarv-/opplevelsesprosjekter
- Sørge for bedre skilting i byen
- La skoleklasser, lag og foreninger adoptere kulturminner med tanke på å rydding og enkelt vedlikehold
- Ruste opp tømmertunnelen

HVORDAN SKAL VI GJØRE KOMMUNENS DRIFT GRØNNERE?

KLIMATILTAK

Det grønne skiftet går alt for sakte og kommunen må ta sin del av ansvaret gjennom egen drift. Det vil kreve tøffe tiltak, prioriteringer, kreativitet og utvikling basert på forskning. Klimahensyn og tilpasning må bli tatt mer hensyn til og vurdert i reguleringsplaner.

Dessuten ønsker vi åpenhet og ryddighet ovenfor innbyggerne våre, og mener lobbyregister er avgjørende for å skape tillit hos innbyggerne. Vi ønsker at kommunen skal forvalte sin makt med ydmykhet og vilje til å lytte til kritiske stemmer. Vi vil fortsette å bruke vår status som et relativt nytt parti i bystyret til å bidra til en inkluderende politisk kultur.

VI VIL:

- Jobbe for en klima og energiplan som svarer på kravene fra FN's klimapanel
- Sørge for årlig rullering av klimaplan sammen med handlingsplan
- Sikre at klimaplanen oppdateres regelmessig, sammen med den årlige budsjettbehandlingen
- Innføre klimaregnskap for alle kommunale etater og virksomheter og kommunedeler
- Gjøre kommunens bilpark utslippsfri innen 2030
- Utarbeide en strategi for å få private aktører til å gjøre sine anlegg utslippsfrie
- Kreve at Sarpsborg kommunes investeringer evalueres av verktøyet Paris Agreement Climate Transition Assessment (PACTA) og offentliggjøres
- Øke bruken av videokonferanser for å redusere transport i kommunal regi

MINDRE STØY OG RENERE LUFT

Innbyggere har krav på bedre luftkvalitet enn i dag. Dette er ikke bare godt for hver enkelt innbyggers helse - det er også god samfunnsøkonomi. Vi vil ha høye ambisjoner for å redusere forurensning og støy.

VI VIL:

- Måle luftkvaliteten på flere steder i kommunen enn i dag
- Øke hyppigheten på vasking og feiing av veier, for å redusere svevestøv og bedre luftkvalitet

- Sikre at alle beboere vernes mest mulig for støy fra arbeidet med utvikling av de ulike samferdselsprosjektene i kommende periode
- Redusere farten i deler av kommunen der luften er dårlig
- Ha bedre støyskjerming mot E6

SMARTERE ENERGI- OG KRAFTPOLITIKK

All kommunens aktivitet skal være ren og grønn. Da må vi ta i bruk ny teknologi, gjennomgå rutiner og effektivisere energibruk mest mulig. Vi vil bruke redskapene som finnes og la kommunens eiendommer og bygninger bli mønster for energiøkonomisering. Energisparing må alltid legges til grunn ved oppussing av bygninger i kommunal eie, og vi vil rehabilitere kommunal eiendom til fungerende plusshus. Vi vil lage gode rammebetingelser for investering og utvikling av eksisterende vannkraftverk, og ønsker å være åpne for forsøk med lokal egenproduksjon av vannkraft.

VI VIL:

- Etablere et lokalt ENØK-fond som står for å støtte lokale energieffektiviseringstiltak samt produksjon av ny ren energi
- Bruke ENØK-fondet til å lage en støtteordning som gir økonomisk bidrag til etablering av solceller til strømproduksjon fra eget tak
- Gjøre alt strømforbruk i kommunal regi opphavsmærket og sertifisert grønn innen 2021
- Sørge for at alle nye kommunale bygg er plussbygg (lager mer strøm enn de forbruker)
- Utforme en plan for etablering av solcelleanlegg på flest mulig av kommunens hustak hvor det private og kommunen samarbeider
- Flytte strømkabler og fiberkabler fra luftspenn til å graves ned ved rehabilitering av gater
- Skifte gatebelysning til LED-teknologi

SMARTERE AVFALLSREDUKSJON

Vi vil jobbe for å fjerne all bruk av unødvendig engangsplast i kommunal sektor. For å gjøre Sarpsborg fri for skadelig plastforbruk og -avfall, vil vi få flest mulig bedrifter, virksomheter og organisasjoner til å forplikte seg til visjonen "Sarpsborg som plastfri kommune". Vi vil sikre kildesortering i bybildet ved å plassere bedre avfallsbeholdere på offentlige steder, avfallsbeholdere som sørger for at panteflasker sorteres ut og pantes og at øvrig avfall kildesorteres. Vi vil stille tydelige krav til alle næringsbygg om kildesortering. Kommunen bør etterstrebe gjenvinning, ikke forbrenning, av flest mulig materialer som kastes. Vi vil motivere til felles innsats for å redusere matsvinn i kommunen og enes om forpliktende tiltak og løsninger med innbyggere og næringsliv, institusjoner og frivillighet, ildsjeler og gründere.

VI VIL:

- Etablere en ordning for gjenbruk av byggematerialer
- Gjøre en gjennomgang av utbyggingsavtaler for å redusere bruken av ikke-nedbrytbar plast- og plastrelaterte produkter på utbyggingsprosjekter
- Etablere avfallsbeholdere i sentrumsområdene med enkel kildesortering og panteringer
- Forby utslipp av kloakk fra båter, inkludert fritidsfartøy
- Håndheve og utvide forbud mot forsøpling, og gi mulighet for bøtelegging også for forsøpling i mindre skala

VANN OG AVLØP

Vi skal sikre vannkvaliteten i drikkevannet gjennom tiltak innen vedlikehold i vann- og avløpsnett, blant annet for å hindre lekkasjer fra avløpsnett ut i sentrumsområdene og naturen, og begrense mikroplastutslippene fra slitasje av avløpsrørene. Det er viktig å dimensjonere systemene for fremtiden med både klimaendringer og befolkningsvekst.

VI VIL:

- Øke vedlikeholdet og utskiftningen av gammelt vann- og avløpsnett
- Innføre vanngjenvinning i urbane kretsløp der regnvann og husholdningsvann renses og gjenbrukes til eksempelvis vaskevann og toalett
- Gjennomføre flere pilotprosjekter for åpen overvannshåndtering, med regnbed eller andre fordrøyningsløsninger i gater og by- og tettstedsrom

INNKJØPS- OG ANBUDSPROSESSER

Vi vil ha en tydelig, grønn innkjøpsstrategi i kommunen. Retningslinjene for etikk og bærekraft må styrkes, og de må gjøres kjent for aktørene i kommunen. Vi vil sørge for at administrasjonen har tilgang til god og oppdatert innkjøpskompetanse, og legge større vekt på sosial og økologisk bærekraft i anbudsprosesser. Vi vil at kommunen i større grad tar hensyn til den totale kostnaden for en vare ved kommunale innkjøp, hvor dårlig kvalitet og høyt økologisk fotavtrykk bør tas med i vurderingen i større grad enn pris. For å sikre godt samspill med næringslivet vil vi også sørge for like innkjøpsprosesser og vilkår i kommunen, som hensyntar til at bedrifter opererer i flere områder. Vi ønsker også å videreutvikle Sarpsborg som digital kommune, og bli en foregangsaktør i bruk av fri programvare. Sarpsborg bør gå foran som «personvernfyrtårn» og stille krav til grunnleggende sikkerhet og personvern ved innkjøp av IKT-tjenester.

VI VIL:

- Fase ut mikroplast i barnehager, skoler, SFO og kulturskole, og heller kjøpe inn natur- og gjenbruksmaterialer
- Erstatte plastemballasje ved utkjøring av måltider til hjemmeboere som får tilkjørt mat fra sykehjem, med miljøvennlig emballasje
- Kutte ut bruk av engangsbestikk av plast og plastkopper i kommunens virksomheter
- Stoppe innkjøp av varer til kommunens virksomheter med unødvendig emballasje
- Øke andelen fair-trade-innkjøp
- Innføre et regelverk som gjør det umulig å vinne anbud med løsninger som ikke er bærekraftige sosialt eller økologisk
- Sikre at kommunens tjenesteleverandører ikke skal ha noen tilknytning til selskaper som er basert i skatteparadiser
- Tilstrebe at flest mulig varer og tjenester fra leverandører leveres utslippsfritt for Sarpsborg kommune
- Gjøre programvare utviklet av kommunen åpen under frie lisenser og åpne opp API-er
- At kommunen er en viktig samarbeidspartner med landbruket slik at Sarpsborg produserer mer mat og flere arbeidsplasser for fremtiden
- I større grad bruke anbud som et verktøy for å få flere lærlinger ut i arbeid

BEREDSKAPSEVNE

En større kommune med flere innbyggere må ha økt fokus på trygghet. Vi må ta hensyn til klimaendringene - mer ekstremvær, flom og tørke. Derfor er det spesielt viktig å øke flomberedskapen og utvikle bedre planer for å unngå lokale skader ved flom. Vi skal også øke fokuset på skogbrannforebygging i kommunen.

VI VIL:

- Etablere ikke-tett gatebelegning som absorberer regnvann for å redusere flompotensialet
- Åpne fangdammer for å redusere ødeleggelsene ved flom
- Hindre flom og vannskader ved å sikre naturlige infiltrasjonsområder for overløpsvann
- Utrede luftforurensningskonsekvensene av skogbrann og lage en egen beredskapsplan basert på dette
- Arbeide lokalt for å sikre kommunen bedre beredskap ved skogbrannfare i ekstremtørkeperioder
- Ha en nullvisjon når det gjelder matsvinn i kommunens kjøkken